Vybrané tradičné strofy a strofické útvary 3-veršové: tercína, ritornel :)

Tercína (z talianskeho terza rima – tretí rým) je trojveršová strofa talianskeho pôvodu. Skladá sa z desaťslabičných (alebo jedenásťslabičných ženských) veršov jambického spádu. Má charakteristický rozvrh rýmov: každý rým sa zjaví trikrát a prostredný verš v trojverší sa rýmuje s prvým veršom nasledujúceho trojveršia: aba, bcb, cdc... xyx, y. Z tohto vyplýva, že na konci básnického diela vystupuje jeden verš, ktorý je spojený s rýmom s prostredným veršom posledného trojveršia. Tento posledný verš, uzatvárajúci celkovú rýmovú reťaz, sa volá kóda a z významového hľadiska často je pointou básnickej výpovede.

Tvorcom tercíny je známy taliansky básnik Dante Aligieri, ktorý v takýchto strofách napísal svoje dielo Božská komédia. Do slovenčiny toto dielo prekladali Karol Strmeň, Jozef Félix a Viliam Turčány. V slovenskej poézii tercínu používali Svetozár Hurban-Vajanský, P. O. Hviezdoslav, V. Roy, M. Rázus, Viliam Turčány. Vajanský k tradičným strofám, podobne ako k jambickému metru, pristupoval programovo, čo vidno aj z jeho básne Za Dantem:

Jak reťaz kvetná tercína sa vinie, *a*
jak vlny morské tiahnu šíky slok, *b*
v trojzvučnom verši zlatej Auzónie. *a*

Či smie sa ihrať slabý potokom *b*
za božským Dantem trojrýmovým zvukom, *c*
za jeho letom matný riadiť krok? *b*

Nuž kto mu bráni zostať nedoukom? *c*

Ritornel (z talianskeho ritorno – návrat) je trojveršová strofa podobná tercíne. V klasickom prípade ide však o báseň zostavenú z jedinej strofy, ktorá vyjadruje nejakú vtipnú myšlienku, často vo forme básnickej atmosféry. Metrum veršov a rozloženie rýmov je voľné. Prvý verš spravidla je kratší. Sú však aj ritornely zostavené z väčšieho počtu strof. Takéto stretáme aj v slovenskej poézii, napríklad v tvorbe Pavla Országha Hviezdoslava a E. B. Lukáča:

Za ťažkých súmrakov, *a*
keď na zem padá závoj chmúrny, hmlistý, *b*
ku svojej úteche čítam si tvoje listy. *b*

Sú slzou písané, *c*
bo mnohé z litier splynú jaksi spolu. *d*
Jaj, mnohokrát si sadla chorá k stolu. *d*

E. B. Lukáč: *List o ľuďoch*

[Vybrané kapitoly z teórie poézie]

Zdroje

Prevzaté a upravené z:

• Michal Harpáň, *Teória literatúry*, ESA, Bratislava, 1994, ISBN 80-85684-05-5.

Copyright © 2013 - 2024 Encyklopédia poznania